

پیش‌بینی سبک‌های هویت بر اساس خودپنداره و رفتار اجتماعی در دانش‌آموزان

پسر مقطع متوسطه اول شهرستان پردیس

Predicting identity styles based on self-concept and social behavior among boy students of junior highschool in Pardis

Dr. Sara Haghghat

Assistant Prof. Dept. of Psychology, Islamic Azad University, Garmsar Branch, Garmsar, Iran

Reza Ebrahimi

M.A. of Public Psychology, Islamic Azad University, Garmsar Branch, Garmsar, Iran

دکتر سارا حقیقت

استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، گرمسار، ایران

رضا ابراهیمی (نویسنده مسئول)

دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی دانشگاه آزاد اسلامی واحد

گرمسار، گرمسار، ایران rezaeabrahimi.fr@gmail.com

Abstract

Objective: This research was done with the aim of predicting identity styles based on self-concept and social behavior among students. **Method:** The study population consisted of male students in seventh and eighth grades in the city Pardis. The sample included 150 students who were selected by multistage cluster sampling method. To measure the variables Identity Style Inventory (ISI), Self-Concept Scale (cs) and the scale of social behavior (csbs) was used. For statistical analysis of the methods of statistical correlation and regression analysis were used. **Results:** Identity styles in students can be predicted based on self-concept and social behavior. **Conclusions:** The result have revealed that identity styles in students can be predicted based on self-concept and social behavior.

Keywords: identity, self-concept, social behavior, students

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی سبک‌های هویت بر اساس خودپنداره و رفتار اجتماعی در دانش‌آموزان انجام شد. **روش:** با توجه به ماهیت پژوهش روش به کار گرفته شده در این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه پژوهش کلیه دانش‌آموزان پسر پایه‌های هفتم و هشتم شهرستان پردیس می‌باشد. آزمودنی‌های پژوهش ۱۵۰ نفر بودند که به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. برای اندازه‌گیری متغیرها از پرسشنامه سبک هویت برزونسکی (ISI)، مقیاس خودپنداره (cs) و مقیاس رفتار اجتماعی (csbs) استفاده گردید. برای تحلیل آماری داده‌ها از روش‌های آماری همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون استفاده شده است. **یافته‌ها:** بر اساس خودپنداره و رفتار اجتماعی می‌توان سبک‌های هویت در دانش‌آموزان را پیش‌بینی نمود و همچنین بین خودپنداره و رفتار اجتماعی رابطه معنادار وجود دارد. **نتیجه‌گیری:** نتایج این پژوهش نشان می‌دهد خودپنداره و رفتار اجتماعی توان پیش‌بینی سبک‌های هویتی را دارند.

واژگان کلیدی: هویت، خودپنداره، رفتار اجتماعی، دانش‌آموزان

مقدمه

در تمام فرهنگ‌ها ایجاد هویت^۲ یکی از شرایط اساسی شکل-گیری شخصیت مورد پذیرش جامعه^۳ است. هویت مبتنی بر آگاهی منحصر به فرد انسان از این امر است که ما به گونه‌ای از هر انسان دیگر متمایز هستیم. در مطالعه شخصیت انسان هویت یک جنبه اساسی و درونی بوده که کمک آن احساس تداوم و یکپارچگی به فرد می‌دهد. هویت مفهوم ذهنی فرد از خودش می‌باشد و با عناوینی چون هویت شخصی، هویت اجتماعی، هویت قومی، هویت جنسی و غیره مورد استفاده قرار می‌گیرد.

تعریف هویت برای اولین بار توسط اریکسون ارائه شد و توسط نظریه پردازان دیگر مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت. اریکسون در زمینه هویت بر اهمیت بافت اجتماعی تأکید می‌کند، زیرا بافت اجتماعی چیزی برای جستجو ارائه می‌کند که می‌تواند حقیقت داشته باشد. شکل‌گیری هویت ترکیب مهارت‌ها، جهان‌بینی و همانندسازی‌های دوران کودکی است که به صورت یک کل منسجم منحصر به فرد درمی‌آید که برای نوجوانان احساس تداوم گذشته و جهت‌گیری برای آینده را فراهم می‌کند (طباطبایی و همکاران، ۱۳۹۰).

از نظر برزونسکی و کاک^۴ (۲۰۰۵) هویت، یک تصور و بازنمایی ذهنی از خود است و افراد برحسب استفاده از فرآیندهای شناختی و اجتماعی و نظریه‌های خود ساخته برای حل مسائل شخصی و تصمیم‌گیری‌ها، در استفاده از سبک‌ها با یکدیگر تفاوت دارند. این سبک‌ها، راه‌های پردازش اطلاعات و مقابله با مشکلات ناشی از بحران هویت است (دوریس^۵، سوانسون^۶ و بیرز^۷، ۲۰۰۴ برمن^۸ و شوارتز^۹، ۲۰۰۱).

جدیدترین نظریه در حوزه هویت که مبنای نظری این پژوهش به شمار می‌رود، نظریه سبک‌های هویت برزونسکی است که الگویی شناختی-اجتماعی دارد. مدل پردازش شناختی-اجتماعی هویت به مطالعه راهبردها و فرآیندهایی می‌پردازد که افراد برای ساخت و اصلاح هویت خود به آنها توجه کرده یا از آنها اجتناب می‌کنند. براساس این دیدگاه، هویت ساختاری شناختی و چارچوب ارجاعی شخصی است که برای تفسیر تجارب و اطلاعات مربوط به خود و پاسخ به پرسش‌هایی درباره مفهوم معناداری و هدف زندگی به کار گرفته می‌شود.

مدل شناختی-اجتماعی هویت بر سازندگی مبتنی است، یعنی افراد نقش‌های فعالی در ساختن تفکر خود درباره اینکه چه کسی هستند، ایفا می‌کنند. هنگامی که تلاش‌های سازگارانه موفقیت‌آمیز نباشد، نیاز به بازبینی و اصلاح جنبه‌هایی از ساختار هویت شکل می‌گیرد.

بر این اساس، رشد هویت، مبادله دیالکتیکی^{۱۰} است میان فرآیندهایی که به وسیله ساختار هویت اداره می‌شود و فرآیندهای انطباقی که توسط بافت‌های فیزیکی و اجتماعی که فرد در آن زندگی و رشد می‌کند، هدایت می‌شوند. این سبک به راهبردها و فرآیندهای مواجهه با تعارض‌های هویت اشاره دارند. به عبارت دیگر، سبک‌های هویت، ترجیح نسبی افراد برای به کارگیری شیوه‌های خاص حل مسائل هویتی و پردازش اطلاعات مربوط به خود است (حجازی و فرتاش، ۱۳۸۵).

². Identity

³. Society

⁴. Berzonsky & Kuk

⁵. Doris

⁶. Swanson

⁷. Beers

⁸. Bremen

⁹. Schwartz

¹⁰. Dialectical

ادراک فرد از خود به عنوان یک کل و سوال‌هایی مانند "من که هستم؟" "چه می‌خواهم بشوم؟" "از زندگی‌م چه می‌خواهم؟" از جمله سؤالاتی است که ممکن است فرد در دوران‌های مختلف زندگی با آن روبرو شود. این پرسش‌ها که چند سال ادامه خواهند یافت جستجوی هویت نامید می‌شود. به اعتقاد بسیاری از روان‌شناسان این گونه سؤالات در دوران نوجوانی بسیار مهم می‌شوند. با این حال ویژگی‌های شخصیتی و تغییرات محیطی و خانوادگی، در چگونگی مواجهه فرد با چالش‌های زندگی نقش ماندگار بر جا می‌گذارد (صادقی و همکاران، ۱۳۹۳).

نوجوانی زمانی مناسب برای شکل‌دهی هویت (احساس و مفهومی از خود) است که تاریخچه گذشته فرد و توانمندی‌های مورد نیاز برای سلامت روان شناختی در بزرگسالی را در هم می‌آمیزد (شهر آرای، ۱۳۸۴).

بسیاری از تکالیف رشدی که بیشتر از ویژگی‌های دوران نوجوانی به شمار می‌رفتند (از جمله ساخت هویت) در دوران بزرگسالی نیز ادامه دارند (آرنت^{۱۱}، ۲۰۰۰) و چون بسیاری از تکالیف که از ویژگی‌های دوران بزرگسالی به شمار می‌روند (از جمله حرکت در راستای صمیمیت بالیده) در دوران نوجوانی پدید می‌آیند (آرچر^{۱۲}، ۱۹۹۴).

بطور خلاصه و اجمالی، معنای هویت را می‌توان در چند جمله خلاصه کرد: آدمی:

۱. بدانند جایگاه، منزلت و ارتباط او دقیقاً چیست؟ و چه تعریفی دارد؟
۲. آگاه باشد که چه پیوندها، رشته‌ها و ارتباط‌هایی او را به خود و جهان خارج از خود متعلق می‌سازد؟
۳. درک کند که چه نقش‌ها، وظایف و مسئولیتی در قبال خود و دیگران برعهده دارد؟
۴. شناخت واقع‌بینانه‌ای از توقعاتش نسبت به خود و دیگران به دست آورد.

اما تعریفی که دانشمندان علوم روانشناسی و روانشناسی اجتماعی از هویت دارند این است:

مجموع ویژگی‌هایی است که تفاوت فرد از دیگران یا شباهت او به دیگران را موجب می‌گردد که برای ساختن آن، عناصر زیادی مورد استفاده قرار می‌گیرد. هر شخص، برای بوجود آمدن تصویر ذهنی از خود، بر تفسیری که از واکنش‌های دیگر درباره خود دارد تکیه می‌کند. بنابراین پاسخ به پرسش من کیستم؟ درحقیقت، همان هویت یا خود ماست. اگر توانستیم جایگاه خویش را در جهان هستی مشخص کنیم و به این پرسش‌ها که از کجا آمده‌ایم و چه کاری باید بکنیم و سرانجاممان چیست؟ پاسخ صحیح دهیم، هویت ما شکل می‌گیرد و هر چه پاسخ ناقص باشد، هویت ما نیز به همان میزان، دچار نقص است.

هویت که معادل واژه لاتین Identity می‌باشد یعنی اعتقاد به اینکه ما فردی متمایز از دیگران و همچنین شخص مهم و با ارزشی هستیم. به عبارتی دیگر هویت عبارت از افتراق و تمیزی است که فرد بین خود و دیگران می‌گذارد. هویت شخصی، یک ساختار روانی اجتماعی است یعنی هم شامل طرز تفکرها و عقاید می‌شود که معرف فرد است و هم نحوه ارتباط فرد با دیگران را می‌رساند. مسلماً مسئله هویت از موضوعات مهم و چالش برانگیزی است که نه تنها تک تک افراد در دوران حیات خود با آن مواجه می‌شوند، بلکه از جمله موضوعاتی است که طیف وسیعی از متفکران به انحای مختلف با آن درگیرند. صورت مسئله هویت و ضمایم مربوط به آن، همواره در کانون توجه علوم مختلفی همچون جامعه‌شناسی، فلسفه، روانشناسی و ... قرار گرفته است. در این میان برخی روانشناسان بخش وسیعی از مطالعات خود را به این مسئله اختصاص داده‌اند.

اریکسون^{۱۳} معتقد است که شکل‌گیری هویت فردی در نوجوانی طی زمان و بر اساس تجربیات حاصل از برخورد صحیح اجتماعی شکل می‌گیرد و نوجوان باید بتواند خود را بشناسد و از دیگران جدا سازد تا تعادل روانی وی تضمین شود. ولی اگر در نوجوان

¹¹. Arendt

¹². Archer

سرخوردگی و بی‌اعتمادی جایگزین شود و به جای تماس با مردم، گوشه‌گیر و به جای تحرک به رکود گرایش پیدا کند و به جای خود آگاهی و تشکیل هویت با ابهام در نقش رو به رو شود، هماهنگی و تعادل رفتاری وی به هم می‌خورد و نابهنجاری و بحران هویت در او بروز می‌کند.

روانشناسان زیادی در مورد هویت مطالعه نموده‌اند از جمله اریکسون، مارسیا^{۱۴} و لوینگر^{۱۵}، اما معروفترین نظریه در مورد هویت را برزونسکی^{۱۶} با معرفی سبک‌های هویت که شامل سبک‌های اطلاعاتی^{۱۷}، سبک هنجاری^{۱۸}، سبک سردرگم / اجتنابی^{۱۹} و متعهد^{۲۰} است بیان نموده است.

الگوی احساس‌های هر فردی به وسیله احساس عمده‌ای به نام احساس خویشتن سازمان یافته است. این خودپنداره ماست که تقریباً در تمام نگرش‌ها و رفتارهای ما انعکاس یافته است. احساس خویشتن به صفات عمقی ثبات، انسجام و سازمان می‌دهد. فرآیند تقویت خود بیشتر رفتارهای ما را تنظیم می‌کند. این فرآیند به معیارهای درونی عملکرد نیاز دارد که رفتار خود را در برابر آنها ارزیابی کنیم. رفتار گذشته ما می‌تواند معیاری برای ارزیابی رفتار حال و مشوقی برای عملکرد بهتر در آینده باشد (شولتز^{۲۱}، ۲۰۰۵؛ ترجمه سید محمدی، ۱۳۹۰).

هر فرد در ذهن خود، تصویری از خویشتن دارد. به عبارت دیگر، ارزشیابی کلی فرد از شخصیت خویش را «خودپنداره»^{۲۲} یا «خود انگاره» می‌نامند. خودپنداره، چارچوبی شناختی است که به واسطه آن به سازمان‌بندی آنچه درباره خویش می‌دانیم، می‌پردازیم و اطلاعاتی را که به خود مربوط می‌شوند، بر پایه آن پردازش می‌کنیم. این قبیل «طرحواره خود» در برگزیده مؤلفه‌های خاص نیز می‌باشد که در نقش گرایش‌های شخصیت عمل می‌کند. سه مورد از این مؤلفه‌ها عبارتند از: تفاوت‌های فردی در شیوه ارزشیابی خود، باورکردن خود برای تلاش در جهت دست‌یابی به اهداف مطلوب، و علاقه نشان دادن به میزان اثر گذاشتن بر روی دیگران از طریق رفتارهای خود (تقی زاده، ۱۳۷۹).

عوامل متعددی در خودپنداره فرد مؤثرند از جمله: خانواده، مدرسه، ارزش‌های فرهنگی، بازخورد از دیگران. والدین یکی از مهمترین منابع شکل‌گیری خودپنداره است، خانواده نخستین محیط اجتناب‌ناپذیری است که کودک با آنها تماس برقرار می‌کند. کودکانی که طرد می‌شوند، نهایتاً به طرد خود می‌پردازند و احساس بی‌ارزشی می‌کنند، این روند را بسیاری از روانشناسان درونی کردن نام نهاده‌اند که به وسیله آن کودک ادراکات، نگرش‌ها و واکنش‌های دیگران را جزئی از ارزش‌های درونی خود می‌کند (فنونی، ۱۳۸۰، نقل از مسگری، ۱۳۸۸).

کودک هنگامی که با ورود به مدرسه تولد اجتماعی می‌یابد خودپنداره‌اش تحت تأثیر نگرش معلمان، تجربیات و پاسخ‌های کلامی آنها قرار می‌گیرد. محققین در یافته‌اند که ادراک کودکان از احساس معلمان نسبت به آنها همبستگی معناداری با ادراک خود آنها دارد. حتی معلمان می‌توانند عقایدی را القا کنند که خودپنداره کودک در منزل نیز تغییر یابد. بدیهی است که در دوره تحصیل، رابطه

¹³. Erik Erikson

¹⁴. M. Marcia

¹⁵. Lvyng

¹⁶. M.A. Berzonsky

¹⁷. Style Intelligence

¹⁸. Normative style

¹⁹. Style confused

²⁰. Obligation

²¹. Schultz

²². The Self-concept

داشتن با معلمان و خدمات خاصه مدرسه، در ساخته شدن خودپنداره کودکان نقش اساسی دارد، اما این نقش تحت تأثیر مفهومی است که آنها قبلاً از خود داشته‌اند (طاهری، ۱۳۸۵).

خودپنداره افراد توسط ارزش‌های فرهنگی نیز شکل می‌گیرد. جامعه‌هایی که فرد در آن بزرگ شده است تعریف می‌کند که چه چیزی در رفتار و شخصیت افراد مورد علاقه هست یا نیست. در بعضی از فرهنگ‌ها افراد در رابطه با گروه‌های اجتماعی خود شناخته می‌شوند. آن‌ها بخشی از گروه بزرگ‌تر شناخته می‌شوند و افراد در این فرهنگ‌ها نقش اجتماعی و زمینه‌های اجتماعی خود را مهم می‌دانند. بسیاری از تحقیقات حاکی از این مطلب است که تصور و پندار هر فرد از خود، بسته به تصویری است که دیگران از او داشته‌اند. حتی در حال حاضر تصویر دیگران از یک فرد می‌تواند، ارزیابی تصویری که فرد از خود دارد را تغییر دهد. اگر اولیا به کودک بگویند که باهوش و زرنگ است یا اینکه او قابل اطمینان نیست و جز اینها، این مفاهیم به تدریج قسمتی از خودپنداره و هویت کودک می‌گردد (فنونی، ۱۳۸۰ به نقل از مسگری، ۱۳۸۸).

رفتار اجتماعی^{۲۳}، رفتاری است که از دیگران متأثر شده یا به وسیله دیگران شرطی شده است. به عبارتی رفتاری است که فرد یا گروه، نسبت به کسی یا چیزی در چارچوب فرهنگ مادی و معنوی سر می‌زند (شعاری نژاد، ۱۳۹۳). رفتار را به دو صورت کلی‌تر می‌توان تقسیم بندی کرد، گاهی رفتار را به دو گروه: رفتار بهنجار^{۲۴} و رفتار نابهنجار^{۲۵} و گاهی به دو گروه، شامل: سازگار و ناسازگار تقسیم بندی می‌کنند که البته مفاهیم یکسانی را منتقل می‌کنند (شایان مهر، ۱۳۹۰).

همچنین رفتار اجتماعی را می‌توان به دو نوع بسیار گسترده تقسیم بندی کرد: رفتار جامعه پسند و رفتار جامعه ستیز. از انواع نظریه‌ها درباره رفتار اجتماعی می‌توان به نظریه رفتار گرایی، کنترل اجتماعی، همبستگی اجتماعی و بازدارندگی اجتماعی اشاره نمود. انسان‌ها رفتارهای بالقوه زیادی دارند، ولی فقط زیر مجموعه این رفتارها در هر موقعیت خاص مناسب هستند و انتظار آنها می‌رود. اینکه دقیقاً چه رفتارها و هیجان‌هایی از همه مناسب‌تر هستند توسط هویتی که فرد اختیار می‌کند، تعیین می‌شود. هویت دوست داشتنی باعث می‌شوند که افراد به صورت دوست داشتنی رفتار کنند، هویت‌های قدرتمند باعث می‌شوند که افراد به صورت قدرتمند رفتار کنند، هویت‌های منفعل باعث می‌شوند افراد به صورت منفعل رفتار کنند، و الی آخر. اگر کسی به صورت ناهماهنگ با هویت رفتار کند می‌تواند از طریق رفتارهای ترمیم کننده، هویت اصلی خود را ترمیم نماید (مارشال ریو^{۲۶}، ۲۰۰۵؛ ترجمه سید محمدی، ۱۳۹۴). پژوهش حاضر در نظر دارد تا مشخص نماید خودپنداره یا تصویری ذهنی هر فرد از خویش و همچنین نوع رفتار اجتماعی وی می‌تواند سبک‌های هویت فرد را پیش‌بینی نماید؟

روش:

پژوهش حاضر از نوع توصیفی در چارچوب طرح‌های همبستگی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش کلیه دانش‌آموزان پایه‌های هفتم و هشتم متوسطه اول شهرستان پردیس در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ بوده‌اند که تعداد آنها حدود ۱۴۰۰ نفر بوده است. بر همین اساس و با توجه به متغیرها و ماهیت پژوهش، نمونه‌ای به تعداد ۱۵۰ نفر بر اساس جدول مورگان به صورت تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای از میان دانش‌آموزان پسر پایه‌های هفتم و هشتم شهرستان پردیس انتخاب شدند. مراحل انتخاب نمونه‌ها به این صورت بود که ابتدا از میان ۹ مدرسه متوسطه اول، ۵ مدرسه به صورت تصادفی و سپس از هر مدرسه ۳۰ دانش‌آموز از طریق شماره لیست کلاس و براساس عدد ۵ انتخاب شدند.

²³. The social behavior

²⁴. Normal behavior

²⁵. Abnormal behavior

²⁶. Marshal Rio

ابزار

پرسشنامه سبک هویت برزونسکی (ISI)^{۲۷} توسط برزونسکی در سال ۱۹۸۹ ساخته شد و در سال ۱۹۹۲ مورد تجدید نظر قرار گرفت. این آزمون یک ابزار خود گزارشی ۴۰ عبارتی است که ۴ زیر مقیاس جهت گیری اطلاعاتی، جهت گیری هنجاری، جهت گیری سردرگم/اجتنابی و تعهد را تشکیل می‌دهد. آزمودنی باید در یک مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای که از ۱ تا ۵ (اصلاً شبیه من نیست تا کاملاً شبیه من) درجه بندی شده است مشخص سازد که هر یک از عبارات تا چه حد نشان دهنده ویژگی‌های شخصیتی وی است. روایی آن یکبار در سال ۱۹۸۶ گرفته شد که همبستگی کامل را نشان داده و پایایی خارجی آن ۰/۹۴ و پایایی ایرانی آن ۰/۸۳ بوده است و در این پژوهش ۰/۸۳ ارزیابی شد.

مقیاس رفتار اجتماعی (CSBS)^{۲۸} توسط واردن^{۲۹} و همکارانش (۲۰۰۳) ساخته شد و دارای ۲۴ عبارت بوده که ۵ عامل که شامل: ۱. رفتار اجتماعی عملی ۲. رفتار اجتماعی ارتباطی ۳. رفتار ضد اجتماعی آشکار ۴. رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای و ۵. رفتار قربانی را اندازه گیری می‌کند و آزمودنی باید به این عبارات در یک طیف لیکرت ۳ گزینه‌ای (۰=هرگز، ۱=بعضی اوقات، ۲=اغلب اوقات) قرار دارد پاسخ دهد. پایایی خارجی آن توسط واردن و همکارانش ۰/۸۶ و پایایی ایرانی آن توسط اکبری بلوطبندگان و همکارانش در سال ۹۳ در خرده مقیاس قربانی ۰/۷۲، رفتار اجتماعی عملی ۰/۶۹، رفتار اجتماعی ارتباطی ۰/۶۸، رفتار اجتماعی آشکار ۰/۷۵ و رفتار اجتماعی رابطه‌ای ۰/۷۶ که تقریباً همه آن ضرایب به لحاظ آماری قابل قبول هستند ارزیابی شد و پایایی برای این پژوهش با نمره کل ۰/۵۱ به دست آمد.

مقیاس خودپنداره (CS)^{۳۰} از ۲۲ صفت توصیفی تشکیل شده است که احساس افراد را نسبت به خودشان نشان می‌دهد و بر اساس مقیاس ۵ درجه‌ای پاسخ داده می‌شود. این مقیاس یکی از محدود مقیاس‌های خود توصیفی است که می‌تواند در مورد دانش آموزان پایه چهارم و بالاتر مورد استفاده قرار بگیرد. نمرات بالاتر در این مقیاس حاکی از خودپنداره بالاتر است. (یعنی تحقیر کمتر). پایایی آن در مطالعات اولیه بین ۰/۷۳ تا ۰/۹۱ گزارش شده و در این پژوهش ۰/۸۵ ارزیابی شد.

یافته‌ها:

در این پژوهش دانش آموزان پایه‌های هفتم و هشتم که در سنین ۱۳ تا ۱۵ سال قرار دارند مورد سنجش قرار گرفتند که ۹۵ نفر هفتم و ۵۵ نفر هشتم بودند. سایر اطلاعات در جدول‌های شماره ۱، ۲، ۳ آمده است.

جدول ۱- شاخص‌های توصیفی سبک هویت

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	بیشترین نمره	کمترین نمره
جهت‌گیری اطلاعاتی	۳۹/۷۱۳	۶/۶۲۷	۵۵	۱۹
جهت‌گیری هنجاری	۳۲/۸	۵/۳۸۴	۴۳	۱۷
جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی	۲۹/۰۴	۵/۵۲۳	۴۴	۱۵
تعهد	۳۵/۷۹۳	۵/۵۲۲	۴۹	۲۴

جدول ۲- شاخص‌های توصیفی خودپنداره

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	بیشترین نمره	کمترین نمره
نمره کلی خودپنداره دانش آموزان	۸۵/۱۵۳	۱۱/۲۲۸	۱۰۹	۵۸

27. IDENTITY STYLE INVENTORY

28. CHILD SOCIAL BEHAVIOR

29. Warden

30. SELF- CONCEPT SCALE FOR CHILDREN

جدول ۳- شاخص‌های توصیفی رفتار اجتماعی

پژوهش	میانگین	انحراف استاندارد	بیشترین نمره	کمترین نمره
رفتار عملی	۵/۵۸	۱/۴۷۵	۸	۱
رفتار ارتباطی	۳/۰۶۶	۱/۱۹۶	۶	۰
رفتار ضد اجتماعی آشکار	۱/۴۸	۱/۸۲۷	۸	۰
رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای	۱/۶۴۶	۱/۶۹۱	۸	۰
زیر مقیاس قربانی	۳/۶۰۶	۱/۶۶۶	۸	۰
نمره کل رفتار اجتماعی دانش آموز	۱۶/۸۶	۴/۰۶۶	۲۹	۱۰

نتایج ضریب همبستگی پیرسون که در جدول ۴ آمده است نشان می‌دهد که بین سبک‌های هویتی و خودپنداره دانش‌آموزان، سبک هویتی جهت‌گیری اطلاعاتی و جهت‌گیری هنجاری و سبک هویتی متعهد با خودپنداره رابطه معناداری دارند که این رابطه به صورت مستقیم و مثبت است ($r = 0/412$) و $P < 0/01$. میزان ضریب همبستگی پیرسون برای جهت‌گیری اطلاعاتی ($r = 0/412$) و سبک هویتی جهت‌گیری هنجاری ($r = 0/495$) و متعهد ($r = 0/318$) می‌باشد. اما رابطه بین مؤلفه جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی با خودپنداره معنادار نبود ($P < 0/05$).

جدول ۴- ماتریس همبستگی بین سبک‌های هویتی و خودپنداره دانش‌آموزان

ماتریس همبستگی	خودپنداره دانش‌آموزان
جهت‌گیری اطلاعاتی	R = 0/412** sig = 0/000
جهت‌گیری هنجاری	r = 0/495** sig = 0/000
جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی	r = -0/009 sig = 0/913
تعهد	r = 0/318** sig = 0/000

جدول ۵- خلاصه الگوی رگرسیون بین خودپنداره و سبک هویتی جهت‌گیری اطلاعاتی

مدل	r	r ²	F	Beta	b	T	sig
مقدار ثابت	0/412	0/170	30/295	0/412	18/995	5/003	0/000
خودپنداره					0/243	5/504	0/000

جدول ۶- خلاصه الگوی رگرسیون بین خودپنداره و سبک هویتی جهت‌گیری هنجاری

مدل	r	r ²	F	Beta	b	T	sig
مقدار ثابت	0/495	0/245	48/016	0/495	12/589	4/280	0/000
خودپنداره					0/237	6/929	0/000

جدول ۷- خلاصه الگوی رگرسیون بین خودپنداره و سبک هویتی متعهدانه

مدل	r	r ²	F	Beta	b	T	sig
مقدار ثابت	0/318	0/101	16/682	0/318	22/463	6/824	0/000
خودپنداره					0/157	4/084	0/000

نتایج تحلیل رگرسیون که در جدول‌های ۵، ۶، ۷ آمده به ترتیب نشان می‌دهد که خودپنداره با مقدار ($f = 30/295$) حدود ۱۷٪ تغییرات در سبک هویتی اطلاعاتی، با مقدار ($f = 48/016$) حدود ۲۴٪ تغییرات در سبک هویتی هنجاری و با مقدار ($f = 16/682$)

حدود ۰/۱٪ تغییرات در سبک هویتی متعهدانه را تبیین می‌کند. مقدار بتا در هر کدام از سبک‌های هویت به ترتیب نشان می‌دهد که با هر واحد تغییر در خودپنداره به میزان (۰/۴۱۲) واحد در سبک هویت اطلاعاتی، (۰/۴۹۵) واحد در سبک هویتی هنجاری و (۰/۳۱۸) واحد در سبک هویتی متعهدانه تغییر ایجاد می‌گردد ($P < ۰/۰۵$).

جدول ۸- ماتریس همبستگی بین سبک‌های هویتی و رفتار اجتماعی دانش‌آموزان

ماتریس همبستگی	جهت‌گیری اطلاعاتی	جهت‌گیری هنجاری	جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی	تعهد
رفتار عملی	r	r	r	r
	۰/۳۶۱ ^{***}	۰/۳۷۷ ^{***}	۰/۰۱۴	۰/۲۶۹ ^{***}
	sig	sig	sig	sig
	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۸۶۹	۰/۰۰۱
رفتار ارتباطی	r	r	r	r
	۰/۷۹۸	۰/۹۸۰	۰/۰۷۶	۰/۰۴۰
	sig	sig	sig	sig
	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۳۵۷	۰/۶۳۰
رفتار ضد اجتماعی آشکار	r	r	r	r
	-۰/۲۴۵ ^{***}	-۰/۱۹۸ [*]	۰/۲۷۰ ^{***}	-۰/۲۰۹ [*]
	sig	sig	sig	sig
	۰/۰۰۲	۰/۰۱۵	۰/۰۰۱	۰/۰۱۰
رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای	r	r	r	r
	-۰/۴۰۱ ^{***}	-۰/۳۸۳ ^{***}	۰/۱۴۷	-۰/۲۶۷ ^{***}
	sig	sig	sig	sig
	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۷۲	۰/۰۰۱
زیر مقیاس قربانی	r	r	r	r
	۰/۰۵۱	۰/۰۳۹	۰/۰۹۶	-۰/۰۲۵
	sig	sig	sig	sig
	۰/۵۳۵	۰/۶۳۱	۰/۲۴۴	۰/۷۶۲
نمره کلی رفتار اجتماعی	r	r	r	r
	-۰/۱۱۰	-۰/۱۲۱	۰/۲۲۲ ^{***}	-۰/۱۰۲
	sig	sig	sig	sig
	۰/۱۸۲	۰/۱۴۰	۰/۰۰۶	۰/۲۱۳

نتایج ضریب همبستگی پیرسون در جدول ۸ نشان می‌دهد مؤلفه رفتار عملی با سبک‌های هویتی جهت‌گیری اطلاعاتی ($r = ۰/۳۶۲$)، جهت‌گیری هنجاری ($r = ۰/۳۷۷$) و تعهد ($r = ۰/۲۶۹$) رابطه معناداری دارد که این رابطه مستقیم و مثبت است ($P < ۰/۰۱$). رابطه رفتار عملی با سبک هویتی جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی معنادار نبود. با توجه به ضریب همبستگی پیرسون محاسبه شده، مؤلفه رفتار ارتباطی با هیچ کدام از سبک‌های هویتی معنادار نبوده است.

مؤلفه رفتار ضد اجتماعی آشکار با سبک‌های هویتی جهت‌گیری اطلاعاتی و سبک هویتی جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی ($r = ۰/۲۷۰$) در سطح ($P < ۰/۰۱$) معنادار است. این رابطه در سبک جهت‌گیری اطلاعاتی معکوس و منفی اما در سبک جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی به صورت مستقیم و مثبت است. رفتار ضد اجتماعی آشکار با سبک‌های هویتی جهت‌گیری هنجاری ($r = -۰/۱۹۸$) و تعهد ($r = -۰/۲۰۹$) رابطه معناداری در سطح ($P < ۰/۰۵$) دارد، که این رابطه در جهت‌گیری هنجاری معکوس و منفی است.

مؤلفه رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای با سبک‌های هویتی جهت‌گیری اطلاعاتی ($r = -۰/۴۰۱$)، جهت‌گیری هنجاری ($r = -۰/۳۸۳$) و تعهد ($r = -۰/۲۶۷$) در سطح ($P < ۰/۰۱$) معنادار است، که این رابطه در سبک جهت‌گیری اطلاعاتی معکوس و منفی است. رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای با سبک هویتی جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی رابطه معناداری ندارد. با توجه به ضریب همبستگی پیرسون محاسبه شده، مؤلفه زیر مقیاس قربانی با هیچ کدام از سبک‌های هویتی معنادار نبوده است. نمره کلی رفتار اجتماعی نیز تنها با سبک هویتی جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی ($r = ۰/۲۲۲$) در سطح ($P < ۰/۰۱$) معنادار است که این رابطه به صورت مستقیم و مثبت است.

جدول ۹- خلاصه الگوی رگرسیون بین رفتار اجتماعی و سبک هویتی جهت‌گیری اطلاعاتی

مدل	r	r ²	F	Beta	b	T	sig
مقدار ثابت	۰/۴۰۱	۰/۱۶۱	۲۸/۲۹۹	-۰/۴۰۱	۴۲/۲۹۸	۶۰/۸۲۴	۰/۰۰۰
رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای					-۱/۵۷۰	-۵/۳۲۰	۰/۰۰۰
مقدار ثابت	۰/۵۰۸	۰/۲۵۸	۲۵/۵۳۳	-۰/۳۵۹	۳۴/۱۴۴	۱۷/۳۳۱	۰/۰۰۰
رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای					-۱/۴۰۷	-۵/۰۰۷	۰/۰۰۰
رفتار عملی	۰/۳۱۵	۰/۱۰۰	۱/۴۱۳	۰/۳۱۵	۴/۳۹۰	۴/۳۹۰	۰/۰۰۰

جدول ۱۰- خلاصه الگوی رگرسیون بین رفتار اجتماعی و سبک هویتی جهت‌گیری هنجاری

مدل	r	r ²	F	Beta	b	T	sig
مقدار ثابت	۰/۳۸۳	۰/۱۴۷	۲۵/۴۲۶	-۰/۳۸۳	۳۴/۸۰۷	۶۱/۱۰۱	۰/۰۰۰
رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای					-۱/۲۱۹	-۵/۰۴۲	۰/۰۰۰
مقدار ثابت				-۰/۳۳۹	۲۷/۸۱۵	۱۷/۳۴۵	۰/۰۰۰
رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای	۰/۵۰۵	۰/۲۵۵	۲۵/۱۵۵		-۱/۰۷۹	-۴/۷۱۹	۰/۰۰۰
رفتار عملی				۰/۳۲	۱/۲۱۲	۴/۶۲۴	۰/۰۰۰

جدول ۱۱- خلاصه الگوی رگرسیون بین رفتار اجتماعی و سبک هویتی جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی

مدل	r	r ²	F	Beta	b	T	sig
مقدار ثابت	۰/۲۷۰	۰/۰۷۳	۱۱/۶۴۴	۰/۲۷۰	۲۷/۸۳۲	۴۹/۵۷۲	۰/۰۰۰
رفتار ضد اجتماعی آشکار					۰/۸۱۶	۳/۴۱۲	۰/۰۰۱

جدول ۱۲- خلاصه الگوی رگرسیون بین رفتار اجتماعی و سبک هویتی متعهدانه

مدل	r	r ²	F	Beta	b	T	sig
مقدار ثابت	۰/۲۶۹	۰/۰۷۲	۱۱/۵۶۷	۰/۲۶۹	۳۰/۱۷۱	۱۷/۶۴۹	۰/۰۰۰
رفتار عملی					۱/۰۰۸	۳/۴۰۱	۰/۰۰۱
مقدار ثابت				-۰/۲۳۸	۳۲/۰۸۵	۱۸/۰۱۸	۰/۰۰۰
رفتار عملی	۰/۳۵۶	۰/۱۲۷	۱۰/۶۶۷		۰/۸۹۱	۳/۰۶۲	۰/۰۰۳
رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای				-۰/۲۳۵	-۰/۷۶۷	-۳/۰۲۲	۰/۰۰۳

نتایج خلاصه الگوی رگرسیون بین رفتار اجتماعی و سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی که در جدول ۹ نشان می‌دهد که رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای با مقدار ($f = 28/299$) حدود $0/16$ و رفتار ضد اجتماعی عملی به مقدار ($f = 25/533$) حدود $0/25$ از تغییرات سبک هویتی جهت‌گیری اطلاعاتی را تبیین می‌کنند. مقدار بتا نیز نشان می‌دهد که با هر واحد تغییر در رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای به میزان $0/401$ واحد و با هر واحد تغییر در رفتار عملی به میزان $0/315$ واحد در سبک اطلاعاتی تغییر ایجاد می‌گردد ($P < 0/05$). در نهایت می‌توان بیان نمود، متغیر رفتار اجتماعی (رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای و رفتار عملی) (مستقل) بر متغیر وابسته (سبک هویتی جهت‌گیری اطلاعاتی) تأثیر گذار است و نتایج با آزمون t تأیید می‌شود که در مدل رگرسیونی باقی می‌مانند؛ اما سایر مؤلفه‌های رفتار اجتماعی بر سبک هویتی جهت‌گیری اطلاعاتی تأثیری نداشتند و وارد معادله نشدند ($P < 0/05$).

نتایج خلاصه الگوی رگرسیون بین رفتار اجتماعی و سبک هویت جهت‌گیری هنجاری که در جدول ۱۰ آمده است نشان می‌دهد که رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای با مقدار ($f = 25/426$) حدود $0/14$ و رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای به مقدار ($f = 25/155$) حدود $0/25$ از تغییرات سبک هویتی جهت‌گیری هنجاری را تبیین می‌کنند. مقدار بتا نیز نشان می‌دهد که با هر واحد تغییر در رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای به میزان $0/383$ واحد و با هر واحد تغییر در رفتار عملی به میزان $0/339$ واحد در سبک هویتی جهت‌گیری هنجاری تغییر ایجاد می‌گردد ($P < 0/05$). در نهایت می‌توان بیان نمود، متغیر رفتار اجتماعی (رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای و رفتار عملی) (مستقل) بر متغیر وابسته (سبک هویتی جهت‌گیری هنجاری) تأثیر گذار است و نتایج با آزمون t تأیید می‌شود که در مدل رگرسیونی باقی می‌مانند؛ اما سایر مؤلفه‌های رفتار اجتماعی بر سبک هویتی جهت‌گیری هنجاری تأثیری نداشتند و وارد معادله نشدند ($P < 0/01$).

نتایج خلاصه الگوی رگرسیون بین رفتار اجتماعی و سبک هویت جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی که در جدول ۱۱ آمده است نشان می‌دهد که رفتار ضد اجتماعی آشکار با مقدار ($f = 11/644$) حدود $0/07$ از تغییرات سبک هویتی جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی را

تیین می‌کند. مقدار بتا نیز نشان می‌دهد که با هر واحد تغییر در رفتار ضد اجتماعی آشکار به میزان $0/270$ واحد در سبک هویتی جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی تغییر ایجاد می‌گردد ($P < 0/05$). در نهایت می‌توان بیان نمود، متغیر رفتار اجتماعی (رفتار ضد اجتماعی آشکار) (مستقل) بر متغیر وابسته (سبک هویتی جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی) تأثیر گذار است و نتایج با آزمون t تأیید می‌شود که در مدل رگرسیونی باقی می‌ماند؛ اما سایر مؤلفه‌های رفتار اجتماعی بر سبک هویتی جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی تأثیری نداشتند و وارد معادله نشدند ($P < 0/05$).

نتایج خلاصه الگوی رگرسیون بین رفتار اجتماعی و سبک هویتی متعهدانه که در جدول (۱۲) آمده است نشان می‌دهد که رفتار عمل به تنهایی با مقدار ($f = 11/567$) حدود $7/2\%$ و رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای به همراه رفتار عملی به مقدار ($f = 10/667$) حدود $12/7\%$ از تغییرات سبک هویتی متعهدانه را تبیین می‌کنند. مقدار بتا نیز نشان می‌دهد که با هر واحد تغییر در رفتار عملی به میزان $0/269$ واحد و با هر واحد تغییر در رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای به میزان $0/235$ واحد در سبک هویتی متعهدانه تغییر ایجاد می‌گردد ($P < 0/05$). در نهایت می‌توان بیان نمود، تغییر رفتار اجتماعی (رفتار عملی و رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای) (مستقل) بر متغیر وابسته (سبک هویتی متعهدانه) تأثیر گذار است و نتایج با آزمون t تأیید می‌شود که در مدل رگرسیونی باقی می‌ماند؛ اما سایر مؤلفه‌های رفتار اجتماعی بر سبک هویتی متعهدانه تأثیری نداشتند و وارد معادله نشدند ($P < 0/05$).

جدول ۱۳- ماتریس همبستگی بین خودپنداره و رفتار اجتماعی دانش آموزان

ماتریس همبستگی	خودپنداره
رفتار عملی	$r = 0/362^{**}$
	sig $0/000$
رفتار ارتباطی	$r = 0/154$
	sig $0/060$
رفتار ضد اجتماعی آشکار	$r = -0/219^{**}$
	sig $0/007$
رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای	$r = -0/343^{**}$
	sig $0/000$
زیر مقیاس قربانی	$r = -0/157$
	sig $0/055$
نمره کلی رفتار اجتماعی	$r = -0/104$
	sig $0/207$

نتیجه تحلیل رگرسیون که در جدول ۱۳ آمده نشان می‌دهد که بین خودپنداره و رفتار اجتماعی دانش آموزان رفتار عملی با خودپنداره رابطه معناداری دارد که میزان ضریب همبستگی پیرسون ($r = 0/362$) محاسبه شده نشان می‌دهد که این رابطه به صورت مستقیم و مثبت است ($P < 0/01$). رفتار ضد اجتماعی آشکار ($r = -0/219$) و رفتار ضد اجتماعی رابطه‌ای ($r = -0/343$) نیز با خودپنداره نیز رابطه معناداری داشتند که این رابطه‌ها به صورت معکوس و منفی بود ($P < 0/01$). با توجه به ضریب همبستگی پیرسون محاسبه شده، رفتار ارتباطی، زیر مقیاس قربانی و نمره کلی رفتار اجتماعی با خودپنداره رابطه معناداری نداشتند.

بحث و نتیجه‌گیری

در مورد فرضیه اول مبنی بر اینکه بین خودپنداره و سبک‌های هویت رابطه وجود دارد، بر طبق یافته‌ها بین انواع سبک‌های هویت و خودپنداره دانش آموزان رابطه معناداری وجود دارد که این رابطه در مورد سبک‌های اطلاعاتی، هنجاری و متعهد مستقیم و مثبت می‌باشد و بر اساس خودپنداره می‌توان سبک هویت دانش آموزان را پیش‌بینی نمود. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های عاشوری، دماوندی و نصیری (۱۳۹۳)؛ علیزاده و همکاران (۱۳۹۲)؛ شیخی (۱۳۹۱)؛ کاکاوند، ترابی و اسفند آبادی (۱۳۹۰)؛ رضائیان (۱۳۸۹)،

حسینی‌نسب، پورشریفی و محمدی (۱۳۸۸)؛ مغالو، وفایی و شهرآرای (۱۳۸۷)؛ رجب پور (۱۳۸۶)؛ غضنفری (۱۳۸۲)؛ فیلیپس^{۳۱} و پیتمن^{۳۲} (۲۰۰۷)؛ دولینجرو کلنسی^{۳۳} (۲۰۰۲)، همسو می‌باشد.

در تبیین این فرضیه می‌توان چنین بیان نمود که، بسیاری از تحقیقات حاکی از این مطلب است که تصور و پندار هر فرد از خود، بسته به تصویری است که دیگران از او داشته‌اند. حتی در حال حاضر تصویر دیگران از یک فرد می‌تواند، ارزیابی تصویری که فرد از خود دارد را تغییر دهد. اگر اولیا به کودک بگویند که باهوش و زرنگ است یا اینکه او قابل اطمینان نیست و جز اینها، این مفاهیم به تدریج قسمتی از خودپنداره و هویت کودک می‌گردد. هویت عبارت است از افتراق و تمیزی که فرد بین خود و دیگران می‌گذارد، هویت یک سازه و ساختار روانی اجتماعی است، رشد هویت راجعاً یکی از جنبه‌های رشد خود به حساب می‌آوردند، رشد خود یک مبحث مهم روانشناسی است. طبق نظریه مارسیا هویت را یک ساختار خود درونی با سازمانی پویا از سائق‌ها، توانایی‌ها، عقاید، تاریخچه فردی تصور کرد. گیدنز^{۳۴} معتقد است، خود مفهوم منفعلی نیست که تنها تحت تأثیر عوامل بیرونی شکل بگیرد، بلکه ناشی از تعامل درون و بیرون است. علاوه بر آن هویت تفویض نمی‌شود، بلکه باید به وسیله خود فرد ایجاد شود. (گیدنز، ترجمه ناصر موفقیان، ۱۳۹۲)

در مورد فرضیه دوم مبنی بر اینکه بین رفتار اجتماعی و سبک‌های هویت رابطه معنادار وجود دارد، بر طبق یافته‌ها بین سبک‌های هویت و انواع رفتار اجتماعی دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود دارد که این رابطه بین رفتار عملی و سبک‌های هویت اطلاعاتی، هنجاری و متعهد مستقیم و مثبت و بین رفتار ضداجتماعی آشکار با سبک هویت اطلاعاتی و هنجاری به صورت معکوس و منفی و با سبک هویت سردرگم و اجتنابی مستقیم و مثبت است و بر اساس هر یک از رفتارهای اجتماعی می‌توان سبک‌های هویت دانش‌آموزان را پیش‌بینی نمود. پژوهش حاضر با یافته‌های رضائیان (۱۳۸۹)؛ کاکاوند، ترابی و اسفند آبادی (۱۳۹۰)؛ میکائیلی (۱۳۸۹)؛ سعادت (۱۳۸۲)؛ جیمز^{۳۵} و مانوئل^{۳۶} (۲۰۱۰)؛ لویکس^{۳۷} و همکاران (۲۰۰۷)؛ آدامز و همکاران (۲۰۰۵)؛ برزونسکی (۲۰۰۵)، همسو می‌باشد.

در تبیین این فرضیه می‌توان چنین بیان نمود که، چارچوب باورها و نگرش‌هایی که هویت در فرد شکل می‌دهد این امکان را برای او به وجود می‌آورد که بر اساس آن بتواند ارتباط مؤثری با دیگران برقرار کند و در صورت لزوم از آنها کمک بگیرد و عضو گروه‌های اجتماعی، مؤسسات و انجمن‌ها شود. در واقع هویت یکی از مهمترین منابع و دارایی‌های فرد است. مواجهه نوجوانان با عقاید و ارزش‌ها، از طریق تعامل با انواع همسالان گسترش می‌یابد. دوستان صمیمی با حمایت کردن عاطفی از هم دیگر و تأمین الگوهای نقش تشکیل هویت، به یکدیگر در کاوش گزینه‌ها کمک می‌کنند. آدامز و فیتش نشان دادند که محیط‌های تحصیلی که گسترش فکر، آگاهی‌های انتقادی و تحلیلی را نسبت به موضوعات اجتماعی ارتقا می‌دهد هویت یابی را تسهیل می‌کنند. طبق نظریه تاجفل مقوله‌های اجتماعی مثل گروه‌های بزرگ نظیر یک ملت، گروه‌های کوچک مثل سازمان، اعضای را با هویت اجتماعی ایجاد می‌کند. هویت‌های اجتماعی نه تنها اعضای خود را توصیف می‌کنند بلکه رفتار مناسب را نیز برای اعضایشان تجویز می‌کنند (نظیر هنجارها) و فرد نه تنها خودش را با هویتی خاص می‌شناسد بلکه سایرین هم او را با این نام می‌شناسند و ارزیابی می‌کنند. طبق نظریه

³¹ T.M. Phillips

³² J.F. Pittman

³³ Dillinger & Clancy

³⁴ Giddens

³⁵ R. James

³⁶ K.i Manoel

³⁷ Levix

اریکسون یک هویت سالم به صورت احساس سلامت جسمانی، روان‌شناختی و اجتماعی تجربه می‌شود. همچنین او معتقد بود که عوامل اجتماعی و تاریخی بر شکل‌گیری هویت خود تأثیر می‌گذارند و این به نوبه خود ماهیت شخصیت را تحت تأثیر قرار می‌دهد. برزونسکی نیز در نظریه خود معتقد است که هویت شخصی به وسیله تعامل‌های اجتماعی شکل می‌گیرد.

در مورد فرضیه سوم مبنی بر اینکه بین خودپنداره و رفتار اجتماعی رابطه معنادار وجود دارد، بر طبق یافته‌ها بین خودپنداره و انواع رفتار اجتماعی دانش‌آموزان رابطه معنادار وجود دارد که این رابطه بین رفتار عملی و خودپنداره به صورت مستقیم و مثبت می‌باشد. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های ترقی‌جاء (۱۳۷۵)، البرز (۱۳۸۹)، شفیع‌آبادی و ولی‌نوری (۱۳۷۳)؛ ساریان و طیبی (۱۳۹۲)؛ پیرجو^{۳۸} و پول‌کی^{۳۹} (۱۹۹۱) همسو می‌باشد.

در تبیین این فرضیه می‌توان چنین بیان نمود، نظری که فرد راجع به خود پیدا می‌کند و تا حدود زیادی توسط ماهیت روابط فرد با دیگران شکل می‌گیرد مانند والدین، معلمین و عقیده او در مورد افراد و اشخاص مهم زندگی تا حدود زیادی مبتنی است بر نظری که به دوستان او نسبت به او دارند. فرد برای آنکه به طور مطلوب با محیط خود و عوامل مختلف آن سازگار شود باید در مورد خود واقع بین و مهمتر از آن خودپذیر باشد (جاگپریت کور، ۲۰۰۹). رفتاری که شخص نسبت به دیگران دارد به رفتار شخص نسبت به خود مربوط است. احساسات منفی درباره خویشتن، یعنی فقدان خود‌پذیری، موجب احساسات نامناسب نسبت به دیگران می‌شود و این نیز به ناسازگاری اجتماعی منجر خواهد شد. هر چه فرد در هنگام قضاوت درباره خویشتن بیشتر جانب واقعیت را مراعات کند، در مورد قضاوت درباره دیگران نیز واقع‌بین‌تر خواهد بود و این سبب می‌شود که وی سازگاری اجتماعی مطلوب برقرار کند. مهم‌ترین منشأ پدید آمدن خودپنداره رفتار و واکنش دیگران نسبت به فرد است. این نظریه را نظریه "آینه خودنما" می‌نامند. نظریه مذکور معتقد است که برای دیدن خود به واکنش‌های دیگران توجه کرده و تصویر خود را در آن واکنش می‌بینیم. طبق نظریه کارل راجرز^{۴۰} او معتقد است که وقایع بیرون از موجود، به خودی خود برای او معنایی ندارند، بلکه زمانی معنادار می‌شوند که شخص بر اساس تجارب گذشته و میل به حفظ و تداوم خویشتن خود به آن وقایع معنا دهد. مفهوم خویشتن، مهم‌ترین پدیده و عنصر اساسی در نظریه راجرز است. به نظر راجرز، انسان رویدادها و عوامل محیط خود را درک کرده و در ذهن خود به آن‌ها معنی می‌دهد. کوپر اسمیت خویشتن‌پنداری را عامل مهمی در ایجاد نوع رفتار می‌داند و عقیده دارد: افرادی که خویشتن‌پنداری مثبت دارند، رفتارشان اجتماع‌پسندتر از افرادی است که خویشتن‌پنداری آنان منفی است. به طور کلی نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که خود‌پنداره و رفتار اجتماعی دانش‌آموزان توان پیش‌بینی سبک هویتی دانش‌آموزان را دارند. نظر به اهمیت موضوع هویت به کارشناسان و محققان پیشنهاد می‌گردد این موضوع را در جامعه آماری بزرگتری مورد پژوهش قرار دهند.

منابع

- ابراهیمی، رضا. (۱۳۹۵). «پیش‌بینی سبک‌های هویت براساس خودپنداره و رفتاراجتماعی در دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه اول شهرستان پردیس». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد واحد گرمسار. ص ۸۳.
- البرز، علی. (۱۳۸۹). «بررسی رابطه دوستی‌های دوجانبه، پذیرش اجتماعی همسالان، خودپنداره و سازگاری اجتماعی با پیشرفت تحصیلی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس.

³⁸. E Pirgo

³⁹. F.G Polkk

⁴⁰. Carl Rogers

- ترقی‌جاء، ص. (۱۳۷۵). «بررسی ارتباط خودپنداره با رفتار اجتماعی دانش‌آموزان مقطع راهنمایی شهر تهران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس
- تقی‌زاده، محمدحسان. (۱۳۷۹). باد بی‌آرام نوجوانی. اصفهان: نشر یکتا. ص ۲۱.
- حجازی، الهه؛ فرناش، سهیلا. (۱۳۸۵). «بررسی رابطه سبک‌های هویت و تعهد هویت با کیفیت دوستی». مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران. دوره ۳۶. شماره ۱
- حسینی‌نسب، داود؛ پور شریفی، حمید؛ محمدی، ویدا. (۱۳۸۸). «رابطه بین ویژگی‌های شخصیت با انواع هویت در دانش‌آموزان دختر سوم راهنمایی شهر تبریز». نشریه آموزش و ارزشیابی (علوم تربیتی). دوره ۲. شماره ۶. از صفحه ۸۱ تا ۹۴.
- رجب‌پور، عذراگلدی. (۱۳۸۶). «رابطه سبک‌های هویت با سلامت روان در دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر گرگان». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد تهران مرکز.
- رضائیان، مریم؛ سرندی، پرویز. (۱۳۸۹). «بررسی رابطه سبک‌های هویتی و نقش تعهد هویت و نقش تعهد با میزان بهزیستی روان‌شناختی در دانش‌آموزان مقطع دوم متوسطه شهر تبریز». مجله علوم تربیتی. شماره ۱. سال سوم. ص ۷۹.
- ساریان، حمیده؛ عیسی‌مراد، ابوالقاسم؛ طیبی، زهرا. (۱۳۹۲). مجله روان‌شناسی مدرسه، دوره پاییز شماره ۳. ص ۹۷ تا ۱۲۴ - ۲۷
- سعادت‌شاهیر، ابوطالب. (۱۳۸۲). «بررسی ارتباط بین سبک‌های هویت یا سلامت روان و مسئولیت‌پذیری در دانشجویان دانشگاه‌های تهران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت معلم.
- شایان‌مهر، علیرضا. (۱۳۹۰). دایره المعارف تطبیقی علوم اجتماعی. تهران: موسسه کیهان. چاپ اول.
- شعاری‌نژاد، علی‌اکبر. (۱۳۹۳). نقش فعالیت‌های فوق‌برنامه در تربیت نوجوانان. تهران: نشر اطلاعات. چاپ هشتم.
- شفیع‌آبادی، ع؛ ولی‌نوری، ا. (۱۳۷۳). «رابطه بین احساس بیگانگی و خودپنداری». فصلنامه پژوهش‌های روانشناختی. سال سوم. شماره ۲.
- شولتر، دوان؛ شولتر، سیدنی آلن. (۱۳۹۰). نظریه‌های شخصیت. ترجمه یحیی سید محمدی. تهران: نشر ویرایش. چاپ هجدهم.
- شهرآرای، مهناز. (۱۳۸۴). روان‌شناسی رشد نوجوان «دیدگاه تحولی». تهران: انتشارات علم.
- شیخی، زینب. (۱۳۹۱). «بررسی و مقایسه خودپنداره در رؤیا و خود واقعی در سبک‌های هویتی مختلف در بین دانش‌آموزان دختر دبیرستانی». تهران. دانشگاه پیام‌نور.
- صادقی، راضیه؛ تاجیک‌زاده فخری؛ مهربانی‌زاده هنرمند، مهناز. (۱۳۹۳). «رابطه ویژگی شخصیتی با سبک‌های هویت در دانشجویان». مجله علمی-پژوهشی. دانشگاه علوم پزشکی ایلام. دوره بیست و دوم. ص ۲۰۶.
- طاهری، ژاله. (۱۳۸۵). «مقایسه انگیزه پیشرفت، سلامت روان و خودپنداره تحصیلی دانشجویان روانشناسی دانشگاه‌های دولتی، آزاد و غیرانتفاعی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علوم تحقیقات.
- طباطبایی، نفیسه؛ طباطبایی، سیدشهاب‌الدین؛ کاکایی، یزدان؛ محمدی‌آریا، علیرضا. (۱۳۹۰). «رابطه سبک‌های هویت و مسئولیت‌پذیری با پیشرفت تحصیلی نوجوانان ۱۵-۱۸ ساله شهر تهران». فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی. سال دوازدهم. شماره ۴۴.
- عاشوری، اکرم؛ دماوندی، مجیدابراهیم؛ نصیری، صادق. (۱۳۹۳). مجله شخصیت و تفاوت‌های فردی، دوره تابستان. شماره ۴. ص ۱-۱۷.
- عزیززاده، ا. و همکاران (۱۳۹۲). «رابطه سبک‌های هویت و باورهای خودکارآمدی بین دانش‌آموزان دختر و پسر پایه اول دبیرستان تبریز». دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی تبریز.
- غضنفری، احمد. (۱۳۸۳). اعتباریابی پرسشنامه سبک هویت (ISI-G6). نشریه تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد.
- کاکاوند، علیرضا؛ ترابی، زهرا؛ اسفندآباد، حسن. (۱۳۹۰). مجله اندیشه‌های نوین تربیتی. دوره تابستان. شماره ۲۶. ص ۱۰۷-۱۲۸.

- گیدنز، آنتونی. (۱۳۹۲). تجدد و تشخیص. ترجمه ناصر موفقیان. تهران: نشر نی.
- لطف‌آبادی، حسین. (۱۳۹۲). روانشناسی رشد (نوجوانی، جوانی و بزرگسالی). تهران: نشر سمت. چاپ سیزدهم
- مارشال‌ریو، جان. (۱۳۹۴). انگیزش و هیجان. ترجمه یحیی سید محمدی. تهران: نشر ویرایش. چاپ بیستم.
- مسگری‌برزی، فرزانه. (۱۳۸۸). «بررسی رابطه بین سبک مدیریت کلاس با خودپنداره و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مقطع پنجم ابتدایی منطقه ۹ شهر تهران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبایی.
- مغاللو، مهناز؛ وفایی، مریم؛ شهرآرای، مریم (۱۳۸۷). «بررسی رابطه عوامل مدل پنج عاملی شخصیت با سبک‌های هویت». مجله پژوهش‌های روانشناختی. دوره ۱۱. ص ۷۹-۹۴.
- میکائیلی منیع، فرزانه (۱۳۸۷). «رابطه سبک‌های هویت، تعهد هویت و جنسیت با سازگاری دانشجویان با دانشگاه». فصلنامه مطالعات روانشناختی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهراء. دوره ۶. شماره ۲
- Adams, G. R, Munro, B, munro, G, Doherty-Poirer, M & Edwards, J. (2005). Identity processing styles and Canadian adolescents self-reported delinquency, *Identity*, 5, 57-65.
- Archer, S. L. (1994). Interventions for adolescent identity development. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469-480.
- Berzonsky, M.D & kuk, L. S, (2005). Identity style, psychosocial maturity, and academic performance, *Personality and Individual Differences*, 39, 235-247
- Dollinger, stepanic. C.M. Clancy. (2002). Identity style and the Five-Factor model of personality. *American: Basic books*
- Duries, B., Soenens, B., & Beyers, W. (2004). Personality, identity style and religiosity, *Journal of Personality*.
- Jagpreet Kaur, J.S.Rana and Rupinder kaur. (2009). Home Environment and Academic Achievement as. Punjabi: University, Department of Education. Concept among Adolescents-Correlates of Self India, Punjab, 002147 Patiala
- James. R, & Manoel. K. i. (2010). The varieties of Religious Experience, pragmatism / ISBN 978094.
- Luyckx, k. Soenens, B. Berzonsky, M.D. Smits, I, Goossens, L & Vansteenkist e, M, (2007). Information - oriented identity processing, identity consolidation, and well-being: The moderating role of autonomy, self - reflection, and selfrumination, *Personality and Individual Differences*, 43, (5), 1099-1111.
- Phillips, T.M & Pittman, J.F (2007). Adolescent psychological well-being by identity style. *Journal of Adolescence*, 30, 1021-1034.
- Pirgo, E and Polkk, F. G. (1991), self - concept and social skills of school beginners, university of california press.
- schwartz, S.J., (2001). The Evolution of Eriksonian and Neo - Eriksonian Identity Theory and Research: A Review and Integration, *an International, Journal of Theory and Research*, 1 (1), 7-58.
- delinquency, *Identity*, 5, 57-65.